

Nr 28.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vissa hjälpatgärder; given Solliden den 31 augusti 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Solliden den 31 augusti 1940.

Närvarande:

Statsråden QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ.

Efter gemensam beredning inom finans-, jordbruks- och folkhushållningsdepartementen anmäler statsrådet Domö fråga om vissa hjälpatgärder på grund av missväxt. Föredraganden anför härvid:

Gotlands läns hushållningssällskap och kristidsstyrelse ha i gemensam skrivelse den 11 augusti 1940 hemställt *dels* att åtgärder måtte vidtagas för anskaffande av nödiga mängder stråfoder och kraftfoder att tillhandahållas länets jordbrukare till priser, som stå i rimligt förhållande till produktmjölkpriset, *dels* att kontant hjälp måtte lämnas behövande jordbrukare, förslagsvis i form av stödlån eller avbetalningslån, *dels* ock att åtgärder genom statens livsmedelskommission måtte vidtagas för tryggande av tillgången på Gotland till skäliga priser av lämpligt utsäde av höst- och vårsäd ävensom vallfrö.

Såsom stöd för framställningen har anförts bland annat följande.

Då under den viktigaste vegetationsperioden, april—senare delen av juli, i år å Gotland endast fallit 31 mm regn eller mindre än en fjärdedel av den

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1940. 1 saml. Nr 28.

normala nederbörden och då även de båda närmast föregående åren varit exceptionellt torra med endast 69 respektive 74 procent av normal årsnederbörd, varför grundvattenytan sjunkit och vallinsådderna misslyckats, har årsväxten i hela länet blivit svag och måste i stor utsträckning betecknas som missväxt. Årets höskörd från fastmarken har varit obetydlig, från myrarna något bättre och ända till medelgod på vissa områden, höstvetet utvintrade till stor del och har sedan torkat och brådmognat, kärnan är liten och skruppen och torde i många fall vara oduglig eller olämplig till utsäde. Rågen är årets bästa sädesgröda, men även denna är skadad och brådmogen samt torde endast giva halv skörd. Vårsäden är synnerligen dåligt utvecklad såväl till strå som kärna, lämnande föga halm och alltför groningssvag kärna. Därtill kommer att betena givetvis voro sena och svaga, då de efter den långa vintern med dess knapphet och fodernöd tidigt togos i bruk samt senare legat torra och brunbrända hela sommaren.

Genom den felslagna skörden uppstår i första hand spørsmålet, hur jordbrukarna skola kunna föda sina djur över vintern samt uppehålla deras produktion i åtminstone den utsträckning, som är önskvärd och betryggande för länets folkförsörjning. Hårtill måste tagas i beaktande det vanligen ödesdigra inflytande, som en stor och allmän realisation måste få för den enskilde producenten genom låga försäljningspriser, minskade produktionsmöjligheter med uteblivna inkomster och kanske dyra ersättningsköp. Efter vad som nu kan bedömas, synes årets stråfoderskörd även med den största sparsamhet endast kunna räcka till födande av nödiga dragare och omkring hälften av den nuvarande nötkreatursstammen. Denna reducerades visserligen under sistlidna svåra konsumtionsår med ungefär 8 procent men en ytterligare nedsättning torde vara oundviklig och icke heller oroande, om densamma kan lämpligt begränsas och erforderliga produktionsdjur kunna hållas.

Härför är inköp av betydande mängder stråfoder erforderligt, men då priserna härå äro höga, kunna dessa inköp icke helt bäras av de genom fem dåliga skördeår i följd och sista årets beredskapstjänst hårt pressade och ekonomiskt försvagade gottländska jordbrukarna eller deras organisationer, varför enda utvägen synes oss vara, att staten genom sina organ upphandlar och tillhandahåller fodervaror till sådana priser och villkor, som kan stimulera jordbrukarnas intresse att söka uppehålla produktionen och bevara större delen av sina nötkreatur.

Många av länets jordbrukare ha emellertid otvivelaktigt råkat i den situationen, att de icke kunna bemästra de ekonomiska svårigheterna eller våga köpa fodermedel, då de ingenting ha att sälja av årets skörd, utom möjligen någon ännu oviss sockerbetsgröda, medan räntor och amorteringar, varuskulder och arbetslöner förfalla och måste betalas. Säkerligen kan icke undvikas, att ett stort antal jordbrukare måste inställa sina betalningar och gå från sina gårdar, om de icke kunna bringas stöd och effektiv hjälp. Då situationen nu är betydligt svårare i länet än den var under sista allmänna jordbrukskrisen för sex å åtta år sedan, synas statliga stödlån i någon form icke vara opåkallade. I många fall äro säkerligen även räntefria lån med några års amorteringstid välbehövliga.

Statens livsmedelskommission har i infortrat yttrande den 16 augusti 1940 framlagt vissa förslag till åtgärder i anledning av framställningen. Kommissionen har sålunda föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte *dels* anbefalla svenska spanmålsaktiebolaget att efter anvisning av kommissionen ombesörja transporter av hö och halm intill en myckenhet av 25,000 ton, därvid

bolaget efter redovisning borde av statsmedel äga uppbära ersättning för de med transporten förenade kostnaderna, dels ock träffa anstalter för utlämnande av statsbidrag till jordbrukare inom Gotlands, Kalmar och Blekinge län för inköp av stråfoder. För förstberörda ändamål har kommissionen ansett ett belopp av 750,000 kronor erforderligt. Till statsbidrag har kommissionen förordat, att ett belopp av 2,000,000 kronor anvisades. Statsbidrag borde kunna lämnas till innehavare av sådana brukningsdelar, å vilka skördeutbytet av stråfoder år 1940 blivit avsevärt sämre än eljest. Högsta bidragsbeloppet borde bestämmas till 500 kronor. Verksamheten syntes böra handhas av hushållningssällskapen under lantbruksstyrelsens överinseende. Kommissionen har vidare hemställt, att Kungl. Maj:t måtte lämna utan erinran av kommissionen framlagda riktlinjer för tillgodoseendet inom förenämnda områden av behovet av kraftfoder och utsäde m. m.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse rörande det allmänna läget för skörden å Gotland och inom vissa andra delar av riket anfört bland annat följande.

I olika sammanhang har livsmedelskommissionen haft anledning konstatera, att skörden år 1940 av såväl brödsäd och fodersäd som även stråfoder utfallit högst olika inom skilda delar av landet och att man inom vissa områden har att förvänta ett mycket svagt skörderesultat. Gotland är sålunda icke det enda område, som drabbats hårt av den svåra torkan under våren och sommaren i år. Liknande förhållanden råda inom Mälardalen samt vissa delar av Kalmar och Blekinge län. Till kommissionen ha inkommit framställningar av olika slag avseende hjälpåtgärder i samtliga nu nämnda delar av riket. Vid bedömande av det stöd, som i nuvarande läge kan anses böra bringas jordbruket på grund av det svaga skördeutfallet m. m., måste hänsyn emellertid tagas till att förhållandena gestaltat sig väsentligt olika inom ett vart av de områden, varom här närmast är fråga. Ojämförligt svårast måste situationen anses vara på Gotland. I flera år ha nederbördsförhållandena därstädes varit otillfredsställande, och de två senaste åren ha stora delar av det gotländska jordbruket träffats av missväxt, vilken särskilt i år är mycket omfattande. Redan fjolårets svaga skörd nödvändiggjorde, att anstalter måste träffas för att tillföra Gotland strå- och kraftfoder till ned-satta priser. Visserligen inneburo dessa åtgärder en hjälp till jordbrukarna på Gotland, men någon full kompensation för den så felslagna skörden kunde de likväl icke utgöra. Tvärtom hade ett mycket stort antal särskilt mindre jordbrukare ändock kommit i en mycket svår ekonomisk situation, som genom årets missväxt blivit ytterligare förvärrad. Det torde därför få anses uteslutet att i år kunna stödja jordbruket och upprätthålla animalieproduktionen på Gotland i någorlunda omfattning endast genom åtgärder av de slag, som vidtogos under konsumtionsåret 1939/40. Skall icke det gotländska jordbruket genom nedslaktning av kreaturen och annorledes lida allvarlig skada för år framåt, finner kommissionen således en omfattande stödverksamhet nödvändig, vilken verksamhet i första hand bör inriktas på det mindre jordbruket. Kommissionen är av den uppfattningen, att även andra än de små jordbruken i vissa fall måste effektivt stödjas för att kunna bestå som produktionskraftiga jordbruk. Dels av denna anledning, dels ock enär även på Gotland skördeutfallet växlat — å myrmarkerna har sålunda höskörden i vissa fall varit någorlunda tillfredsställande — torde det bliva nödvändigt att en ifrågasatt mer omfattande hjälpverksamhet grundas

på en individuell prövning, förslagsvis genom hushållningssällskapets försorg.

Med de gotländska i viss mån likartade äro förhållandena i vissa delar av Öland samt södra Kalmar och Blekinge län. Även därstädes ha skördeförhållandena på grund av torka varit otillfredsställande ej endast i år utan även i fjol och tidigare. Och i år torde skördeutfallet därstädes i många fall vara lika svagt som på Gotland. Inom de nu berörda områdena torde emellertid växlingarna i skördeutfallet vara betydligt mer utpräglade än på Gotland. En behovsprövning av eventuella stödåtgärder är därför här än mer av behovet påkallad.

Vad slutligen angår Mälardistriktet och angränsande delar iakttagas i år ett på många håll mycket svagt skördeutfall. I vissa fall torde läget i detta avseende vara lika bekymmersamt som i tidigare berörda områden. Vid bedömning av de åtgärder, som kunna behöva vidtagas för att bereda jordbruket inom här ifrågavarande område en tillfällig hjälp, bör hänsyn emellertid tagas till att området i fråga närmast föregående år icke varit utsatt för de svåra förhållanden, som försatt många jordbrukare på Gotland och Öland m. fl. områden i en ur ekonomisk och andra synpunkter bekymmersam belägenhet. Detta utesluter givetvis icke, att även inom Mälardistriktet i vissa fall omfattande stödåtgärder kunna bli påkallade.

I fråga om förslaget rörande transport av hö och halm har kommissionen framhållit i huvudsak följande.

Ett första och ett oeftergivligt villkor för att kreatursbestånden skola kunna i önskvärd omfattning upprätthållas inom de av torkan svårast drabbade områdena är att dessa områden tillföras underhållsfoder till djuren i form av hö och halm. Priserna å hö och halm komma emellertid att ligga jämförelsevis höga. Av allt att döma måste man räkna med att få betala så höga priser därför, att den jordbrukare, som lider direkt brist på underhållsfoder, vid nuvarande prisläge på animalier knappast kan utan betydande förlust omsätta hö och halm i animalieprodukter. Ännu mindre kan han utöver själva inköpskostnaderna bära den fördyring av stråfodret, som fraktkostnaderna kunna innebära. Kommissionen vill därför förordna, att fraktkostnaderna för hö och halm, som enligt kommissionens anvisningar av svenska spannmålsaktiebolaget eller genom dess förmedling tillföras av torkan drabbade områden, må gäldas av statsmedel. Spannmålsbolaget bör för ändamålet anbefallas att ombesörja dylika transporter, varvid bolaget bör äga uppbära ersättning för kostnaderna. Tillsvidare torde ifrågavarande verksamhet böra begränsas till en myckenhet hö och halm om tillhoppa högst 25,000 ton. De härav föranledda kostnaderna torde icke, även om transporterna många gånger torde bli jämförelsevis långväga, behöva överstiga 750,000 kronor.

Beträffande förslaget om statsbidrag och förutsättningarna härför har livsmedelskommissionen anfört:

Realisationsvärdet av det stråfoder, som omsättes till animalier, är icke så högt, att det motsvarar de på grund av foderknappheten inom landet rådande priserna å hö och halm. Dessutom befinna sig, såsom hushållningssällskapet och kristidsstyrelsen i Gotlands län framhålla, många jordbrukare i den belägenheten, att de icke kunna eller icke våga belasta sin ekonomi med stråfoderinköp till nu gällande priser. Det kunde därför ifrågasättas, att staten här trädde emellan för att tillhandahålla hö och halm till nedsatta priser. En dylik anordning medför emellertid med nödvändighet en ransoner och kan dessutom inverka störande på marknadsförhållandena inom

de delar av landet, där försäljningar till nedsatta priser ägde rum. Kommissionen har på anförda grunder icke funnit ett dylikt förfarande ändamålsenligt. I stället vill kommissionen förorda, att möjlighet beredes för jordbrukare att erhålla statsbidrag för inköp av stråfoder. Visserligen har denna anordning den olägenheten, att en individuell prövning måste äga rum. Verksamheten bör i första hand innebära ett stödande av det mindre jordbruket men torde icke nödvändigtvis endast böra inskränkas att avse detsamma. Kommissionen vill sålunda föreslå, att medel anvisas för utlämnande av statsbidrag till jordbrukare för inköp av stråfoder. Med hänsyn till förhållandena inom olika delar av landet torde dylika statsbidrag tillsviðare böra utlämnas endast till jordbrukare inom Gotlands, Kalmar eller Blekinge län. Bidragsverksamheten torde böra omhändervhas av hushållningssällskapen under lantbruksstyrelsens tillsyn. För erhållande av statsbidrag torde endast böra ifrågakomma innehavarna av sådana brukningsdelar, å vilka skördeutbytet av stråfoder under år 1940 blivit avsevärt sämre än eljest. Såsom förutsättningar för erhållande av bidrag torde vidare böra uppställas dels att inköp av stråfoder för brukningsdelen befinner sig nödigt för att nötkreatursbesättningen å denna skall kunna bibehållas vid en med hänsyn till rådande förhållanden lämplig storlek, dels ock att jordbrukaren kan anses vara i behov av ekonomiskt bistånd för att kunna företaga dylikt inköp. Det högsta belopp med vilket bidrag bör utgå, synes kunna begränsas till 500 kronor per brukningsdel. Härigenom kunna mindre jordbrukare vid behov erhålla bidrag för inköp av hela sitt stråfoderbehov, under det att större jordbrukare, därest det prövas lämpligt att bidrag utlämnas till dylika, kunna erhålla bidrag upp till nämnda belopp och därigenom erhålla en god hjälp till finansiering av sina stråfoderinköp. Såsom villkor för erhållande av bidrag torde böra uppställas, att vederbörande jordbrukare förbinder sig att använda det erhållna bidraget endast för inköp av stråfoder för utfodring av djur å den egna brukningsdelen samt att icke före den 1 juli 1941 genom försäljning eller nedslaktning minska nötkreatursbesättningen å brukningsdelen i vidare mån än hushållningssällskapet med hänsyn till vad som är förenligt med klok hushållning det medger. I förbindelsen torde även böra stadgas skyldighet för jordbrukaren att återbetala erhållet bidrag, därest han icke uppfyller de föreskrivna villkoren.

Vad angår Gotlands läns hushållningssällskaps och kristidsstyrelses begäran om tilldelning åt länets jordbrukare av kraftfoder till angivna kvantiteter och priser har livsmedelskommissionen uttalat, att kommissionen hade för avsikt att tilldela samtliga de förut nämnda av torkan drabbade områdena oljekraftfoder och även kli i större omfattning i förhållande till den tidigare användningen av dylikt foder än som komme att ske genomsnittligt i riket. Då kommissionen dessutom räknade med att klipriserna icke skulle behöva höjas samt att även priset å oljekraftfoder skulle kunna bibehållas vid ungefär nuvarande nivå, borde dessa priser kunna anses såsom tillfredsställande i förhållande till de nuvarande produktmjölkpriserna. Kommissionen har vidare yttrat att kommissionen även haft för avsikt att i viss omfattning tillhandahålla jordbruket inom de här ifrågavarande områdena fodersåd, vilken då vore tänkt att fördelas efter anvisningar, som kommissionen skulle meddela de olika kristidsstyrelserna. Redan nu hade kommissionen för övrigt ställt till förfogande på Gotland och Öland samt

å fastlandet i södra Kalmar län dels vissa myckenheter foderärter, dels ock mindre kvantiteter majs och vetegröpe, som redan iordningställts men som icke fått användas till utfodring enligt dittills av kommissionen meddelade direktiv. Då kommissionen följde denna fråga med uppmärksamhet, syntes det kommissionen som om för dagen några ytterligare anstalter utöver de redan vidtagna icke vore erforderliga.

Vidkommande den av hushållningssällskapet och kristidsstyrelsen väckta frågan om tillhandahållande av utsäde till jordbruket, där sådant kunde bliva erforderligt, har livsmedelskommissionen meddelat, att kommissionen hade för avsikt att träffa uppgörelse med svenska spannmålsaktiebolaget att från befintliga lager till självkostnadspris utförsälja vete och råg för utsädesändamål, om så visade sig behövt.

I fråga om det av hushållningssällskapet och kristidsstyrelsen i Gotlands län väckta förslaget, att jordbrukarna därstädes eventuellt skulle beredas möjlighet att erhålla räntefria amorteringslån närmast för att erhålla rörelsemedel, enär försäljningsinkomsterna i år bleve så väsentligt inskränkta, har kommissionen yttrat:

Även denna fråga berör samtliga ifrågavarande områden. Samtidigt har densamma emellertid så betydande principiella och praktiska konsekvenser, att kommissionen icke utan en omfattande undersökning, vilken icke nu medhunnits, kan taga ställning därtill. Samtidigt har kommissionen dock den uppfattningen, att för vissa jordbrukare de av kommissionen föreslagna åtgärderna kunna visa sig otillräckliga för att trygga deras verksamhet. Kommissionen har emellertid ansett, att de ytterligare åtgärder, som kunna behöva vidtagas i nu berörda syfte, dock närmast äro att anse såsom behöfliga ur social synpunkt. Desamma torde därför närmast böra prövas med hänsyn härtill, vilken prövning icke synes böra ankomma på kommissionen.

Länsstyrelsen i Kalmar län har i skrivelse den 22 augusti 1940 likaledes framställt vissa yrkanden om hjälp i anledning av den felslagna skörden å Öland. I denna skrivelse har hemställts *dels* att genom livsmedelskommissionen åtgärder vidtoges för tryggande av tillgången på lämpligt utsäde av såväl säd som foderväxter för nästa års vårsådd ävensom av erforderliga mängder stråfoder och kraftfoder till priser som stode i skäligt förhållande till produktmjölkpriset, *dels ock* att möjligheter bereddes till kredithjälp med foderanskaffningen för särskilt behövande jordbrukare i den omfattning, som kunde finnas nödvändigt för att förhindra olämplig nedslaktning.

Genom beslut denna dag har Kungl. Maj:t i anledning av livsmedelskommissionens förut omförmälda framställning bemyndigat kommissionen att till sådana jordbrukare å Gotland och Öland ävensom inom fastlandsdelen av södra Kalmar län samt inom Blekinge län, vilka finnas vara i behov därav, genom svenska spannmålsaktiebolaget i mån av tillgång utlämna för utsäde tjänlig råg och vete till bolagets självkostnadspris. I beslutet har vidare föreskrivits, att jordbrukare skulle äga erhålla utsäde på sätt nyss nämnts utan annan ersättning än för eventuella fraktkostnader under förutsättning att han avlämnat förbindelse enligt av livsmedelskommissionen fastställt formulär att dels av 1941 års skörd före av kommissionen bestämd dag utan särskild

gottgörelse till svenska spannmålsaktiebolaget återlämna råg eller vete eller bådadera slagen av spannmål till enahanda myckenheter och kvalitet som de till utsäde mottagna, dels ock för den händelse han skulle brista härutinnan, gälda det värde utsädet hade vid tiden för utlämnandet. Därvid skulle iakttagas, att möjlig brist i kvaliteten hos den återlämnade spannmålen finge kompenseras med större kvantitet samt att, därest den återlämnade spannmålen vore av bättre kvalitet än den för utsäde utlämnade, motsvarande minskning skulle ske i kvantiteten enligt av livsmedelskommissionen fastställda grunder.

Innan jag närmare ingår på min egen ståndpunkt till de nu föreliggande frågorna om fraktbidrag för transport av hö och halm samt bidrag till jordbrukare för anskaffande av foder, torde jag få erinra, att under föregående konsumtionsår statsmakterna lämnat bistånd till jordbrukarna å Öland och Gotland. Genom beslut den 25 augusti 1939 anvisades sålunda ett belopp av högst 240,000 kronor såsom bidrag till inköp av hö för att till ett pris, som med 3 öre per kilogram understeg inköpskostnaden, under tiden den 1 september 1939—30 april 1940, tillhandahållas jordbrukare inom Gotlands län, vilka till följd av missväxt under år 1939 lidit brist på foder. Vidare anvisade 1940 års lagtima riksdag ett reservationsanslag av 40,000 kronor till åtgärder för avhjälpande av stråfoderbristen på Öland (prop. nr 41. r. skr. nr 78). Genom beslut den 15 mars 1940 ställde sedermera Kungl. Maj:t ett belopp av högst 12,000 kronor till Kalmar läns södra hus-hållningssällskaps förfogande såsom bidrag för lindring av fraktkostnaderna för stråfoder till sällskapets fastlandsområde.

Under de senaste åren ha till följd av torkan å Öland och Gotland inträffat missväxt å foder. I anledning härav ha statsmakterna lämnat jordbrukarna bistånd i olika hänseenden. Även i år har, såsom framgår av utredningen, på grund av den långvariga torkan under våren och försommaren svårartad missväxt uppkommit å Öland och Gotland. Enahanda synes förhållandet nu även vara inom vissa delar av Kalmar län i övrigt ävensom inom delar av Blekinge län. De svårigheter som drabbat jordbruket i dessa landsändar torde vara av den omfattning, att statsmakterna böra i likhet med vad tidigare skett bispringa jordbrukarna vid anskaffandet av foder och utsäde. Det är att märka, att det i nuvarande läge är av största betydelse att icke en alltför stor nedslaktning av kreatur äger rum. Uppenbarligen är en sådan nedslaktning att befara, därest staten icke lämnar hjälp. Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse framlagt flera olika förslag avseende att lämna jordbrukarna nödigt bistånd i den svåra situation, som blivit en följd av de ogynnsamma väderleksförhållandena under sommaren. Vissa av dessa förslag ha, på sätt förut berörts, genom beslut denna dag föranlett hjälpåtgärder från Kungl. Maj:ts sida.

Såsom kommissionen framhållit är ett oæftergivligt villkor för att kreatursbeståndet skall kunna upprätthållas inom de av torkan svårast drabbade trakterna att jordbrukarna inom dessa områden erhålla underhållsfoder i

*Före-
draganden.*

tillräcklig omfattning. Priset på foder torde för närvarande vara så högt, att den jordbrukare, som lider direkt brist på foder, vid nuvarande prisläge på animalieprodukter, knappast torde kunna utan förlust omsätta hö och halm i sådana produkter. Att till kostnaderna för fodret även lägga avsevärda utgifter för frakt torde i allmänhet för jordbrukarna svårigen låta sig göra. I anslutning till kommissionens förslag vill jag därför tillstyrka, att statsmedel ställas till förfogande för gäldande av fraktkostnaderna för hö och halm som tillföras de av torkan drabbade områdena. De områden, som här närmast torde böra komma i fråga, synas vara Gotlands, Kalmar och Blekinge län, vilka enligt vad utredningen giver vid handen svårast lidit av den ogynnsamma väderleken. Det torde vara lämpligt att, såsom kommissionen förordat, transportererna av stråfodret ombesörjas av svenska spannmålsaktiebolaget. För närvarande synes man kunna begränsa ifrågavarande verksamhet till att avse en myckenhet hö och halm om tillhoppa högst 25,000 ton. Kostnaderna härför ha av kommissionen beräknats till 750,000 kronor, mot vilken beräkning intet synes vara att erinra.

I likhet med kommissionen anser emellertid även jag, att det nu ifrågasatta biståndet i avseende å transportkostnaderna icke är till fyllest i den brydsamma situation, vari jordbruket i dessa trakter råkat till följd av missväxten. Såsom kommissionen framhållit är realisationsvärdet av det stråfoder, som omsättes i animalier, icke så högt, att det motsvarar de på grund av foderknappheten inom landet rådande priserna på hö och halm. Många jordbrukare torde även i anledning av de svårigheter, som under föregående år rått på grund av missväxten å foder, befinna sig i den ekonomiska belägenhet, att de överhuvud taget icke äro i stånd att verkställa behövliga inköp av stråfoder till de priser som för närvarande gälla. Med hänsyn härtill synes nödvändigt, att ytterligare hjälp lämnas jordbruket i nu ifrågavarande landsändar. Det av kommissionen i sådant syfte framlagda förslaget om statsbidrag till inköp av stråfoder synes därför välbetänkt. Bidragsverksamheten torde närmast böra bedrivas inom Gotlands, Kalmar och Blekinge län. I anslutning till vad kommissionen förordat bör såsom förutsättningar för bidrag gälla dels att inköp av stråfoder för den brukningsdel varom fråga är befinnas nödigt för att kreatursbesättningen skall kunna bibehållas vid en lämplig storlek och dels att jordbrukaren kan anses vara i behov av ekonomiskt bistånd för att kunna företaga dylikt inköp. Högsta bidragsbeloppet torde böra utgöra 500 kronor. Genom en sådan begränsning av bidragsbeloppens storlek vinnes, att småbrukarna i vissa fall kunna erhålla bidrag för inköp av hela sitt stråfoderbehov. Innehavare av större jordbruk kunna, där de befinnas i behov av bistånd, genom ett dylikt bidrag erhålla icke obetydlig hjälp vid inköp av behövligt stråfoder. För att skapa garanti mot missbruk av bidraget torde böra föreskrivas, att den som tilldelats bidrag skall utfärda förbindelse att använda det beviljade bidraget endast till inköp av stråfoder samt att icke före den 1 juli 1941 genom försäljning eller nedslaktning minska sin nötkreatursbesättning i vidare mån än han därtill erhåller tillstånd av vederbörande bidragsbeviljande myndighet. Därest villkoren skulle eftersättas,

bör återbetalningsskyldighet åligga vederbörande bidragstagare. Den ifrågasatta bidragsverksamheten torde lämpligen kunna handhavas av hushållningssällskapen under lantbruksstyrelsens överinseende. Livsmedelskommissionen har ansett ett belopp av 2,000,000 kronor böra anvisas för ifrågavarande ändamål. Mot denna beräkning av anslagsbehovet har jag icke någon erinran att göra. Jag förordar därför, att ett reservationsanslag å nämnda belopp nu äskas. Därest riksdagen skulle biträda de av mig nu framlagda förslagen, torde det sedermera få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser.

Vad angår det av hushållningssällskapet och kristidsstyrelsen i Gotlands län väckta förslaget om beredande av möjlighet för jordbrukarna inom länet att erhålla räntefria amorteringslån för att erhålla rörelsekapital torde denna fråga såsom livsmedelskommissionen framhållit böra upptagas till övervägande i ett vidare sammanhang.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa

dels till *Kostnader för transport av stråfoder* ett *reservationsanslag* av kronor 750,000,

dels ock till *Statsbidrag för inköp av stråfoder* ett *reservationsanslag* av kronor 2,000,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. von Euler.